

чим листям осокори, простеляючи рятівну тінь подорожнім. Ніна розгорнула пакет, дістала чистий аркуш паперу, олівці... Так треба... По-іншому не може бути... По-іншому – ніщо, прірва марнот, сухого буття й мовчання...

Сяйливі, розсипані мікросвіти, які переливаються всіма видимими й невидимими кольорами веселки, впали на аркушик паперу! Хрусткі, мов кукурудзяні палички, кристали кремнію, пружні, вологі вітри давно висохлих морів, терпкі й чорні, мов грона бузини, безодні підземного океану, палюча, та зовсім не страшна магма, гіганти-динозаври з рожевим сонцем у зіницях і витягнутими лискучими шиями... Коловорот думок, мрій і невагомого пуху кульбаби почуттів – усе теплою липневою зливою впало з кінчиків олівців у наш суперечливий світ!

То була інша, прекрасна планета, де на березі древнього океану сяяв величний камінь, а довкола нього танцювало безліч нескінченних усесвітів, які пульсували, мов гаряча кров у венах...

Непомітно спустилися сутінки...

Учитель був сивим, як сніг навесні... Він уважно оглянув гостю, запропонував сісти й пояснив:

– Хочу сказати одразу, що місць на навчання нема. Вже нема. Хіба що на приватні заняття, але це дорожче. Ну... давай, покажи свої роботи.

Ніна тремтячими пальцями вийняла строкатий аркуш із малюнком, який зберігала у великій книзі з назвою «Лікарські рослини». Цю книгу вона знайшла на бабусинім горищі, й тепер квіти з тих сторінок час од часу оживали в її фантазіях, щоб засяяти новими фарбами. Учитель одягнув окуляри,

узяв малюнок і... завмер. Таке враження, що за його спиною незримо з'явився ангел і все, що він шепотів, мало неймовірну силу і значення!.. Аж вії не мали сил рухатись... Тиша кабінету стиснулася до розміру ока, а світ за вікном розтанув, наче марево на асфальті... Так тривало хвилини зо три... Потім учитель підвівся зі стільця й, не відводячи ошелешеного погляду від Ніниної роботи, підійшов до вікна... Покрутив малюнок, розглядаючи під різним кутом, навіть оглянув зворотний бік... Нарешті, оговтавшись від побаченого, прошепотів:

– Це... хто? Це... ви? Ваша робота?

– Так... Учора я йшла до вас, але... Знайшла отой камінь... на дорозі. Може, мені наступного року прийти?

– Я... Що? Ні... – вчитель сів знову до столу. – Хто вчив вас?

– Ніхто... Я сама...

Викладач витер спітніле чоло, ледь не зронивши хустинку, й мовив:

– Можете завтра о шістнадцятій годині бути тут?

– Можу... Але... якщо вчитися дорого, то...

– Ні... – перебив її вчитель. – Вам про гроші можна забути. Гадаю, назавжди. Вашу картину сьогодні належно оформлять, і завтра вона поїде на міжнародну виставку сюрреалізму... Б'юся об заклад – її заберуть за шалені гроші. Та тут справа навіть не в грошах, а в тому камені...

– На асфальті?

– На малюнку...

– Ось... – м'яким, дитячим рухом дівчина дістала з рюкзака вчорашній шмат щербеню. – Людина може оживити й камінь.

За вікнами галасливо бігали учні. Вчитель плакав.

КІТ НА ГОРИЩІ

– Ти їси надто багато! – дід Степан вимахував вузлуватим вказівним пальцем перед носом свого білосніжного kota. Той терпляче відводив свої зелені оченята кудись в інший простір і облизував із вусів крапельки молока. Кіт звик до свого лайливого хазяїна, терпляче ступав убік, коли той навмисне намагався наступити на лапу, й рідко приходив до хати.

– Скільки ж ти будеш знущатися з тваринки! – Степанова дружина Галина вкотре спиняла таке хуліганство свого чоловіка, але дарма. От і сьогодні Степан лише відмахнувся:

– Не люблю я котів! Вони лише їдять, псують меблі й паскудять під шафою... Я казав тобі, щоб ти не підбирала цього пройдисвіта...

– Так була ж зима... А воно ж маленьке... Хтось викинув у мороз... Померло б...

– Усі колись помремо... Значить, так треба!

– Кому?

Дід Степан у відповідь лише зиркнув на Галину й пробубонів:

– Розумна ти... Ага...

Тим часом кіт уже був біля розкладної драбини, що вела на горище, облизував лапу для більшої певності у власній манірності і хвацько видерся нагору. Озирнувся, повагався хвилику і крізь щілину у дверцятах зник у мороці, що завжди панував під дахом.

– Коли я був маленьким, – дід присів біля столу, – до нас прибулдився дуже схожий кіт, але то був розумний і приємний котик... А це... дурень хвостатий...

– Чому дурень? – підняла брови дружина. – Бач, мишей ніде нема, а коли я хворіла, він на грудях моїх увесь час лежав, поки простуда не минула – лікував...

– Ой!.. Оці байки про котів, які лікують... Розумних... Не сміши! Тварини дурні! Тому вони й тварини!

– А це... – вела далі Галина, та раптом замовкла... Потім повернулася до входу на горище:

– Ти чув?

– Що?

– Наче кіт наш плаче... Або сміється...

– О... кохана, бачу, ти вже...

Саме в цю мить обоє почули приглушений дитячий сміх. Чи то кіт так навчився, чи, може, мишу при-

давив... Знову тихо. Дід уже зібрався якийсь жарт кинути, та сміх повторився... Хазяї переглянулися – з кожним стуком серця їх почав огортати містичний жах або... тривожна цікавість...

– Там у нас горіхи... – пошепки висловила здогадку дружина, – може, які хлопчаки забралися поласувати?

– Ага... – кивнув нервово Степан. – Там назовні без драбини не доберешся, ще й замок на дверях...

Він важко підвівся зі стільця й попрямував до отвору в стелі, за яким таївся холод даху:

– Киць-киць! – гукнув у темну порожнечу нещільно причинених дверцяг.

Тиша. Галина насторожено зітхнула:

– Давай я погукаю, бо він до тебе й на мотузці не наблизиться... Маркіз! Киць-киць!

Знову тихо... Лише гілки яблуні глухо труться об дах на його зворотному боці, мовби з іншого світу доносяться чийсь обережні кроки...

– То полізь, глянь: може, застряг десь, бідолаха...

– Оце мені морока... – невдоволено закректав старий і ступив на сходинки драбини. – Колись я тут, мов метелик, літав, а тепер...

Старе горище впустило Степана, як шістдесят років тому, коли і сонце було лагіднішим, і дощі не такими важкими... У повітрі, наче у вакуумі космосу, повільно кружляли порошинки, схожі на заблукалі далекі зорі.

– Маркіз! Киць-киць... – тихо погукав старий.

Та ж тиша... Раптом щось верескливо скрикнуло... Ще... Ще... Почувся дитячий сміх... Слів не можна було розібрати, але... такий знайомий той голос. Наче з-під землі донеслися слова Галини:

– Послухай... Там із боку саду, біля вікна на подвір'я, є той забитий дошками отвір, який ми хотіли теж зробити входом... Може, Маркіз якось туди потрапив та й не вибереться... Воно ж мов ящик тепер... Поглянь... Зима ж усе-таки – замерзне там...

Степан мовчки пішов до покинутого входу, де крізь збиті дошки пробивався тоненький струмінь світла. Що за чудасія? Хіба ж туди ми провели електрику? Не може цього бути... А хто вмикає? Та й лампа давно б перегоріла... Може, там уже провал на вулицю? Як? Хм...

Дід присів над тим входом. Знову сміх... Так близько... аж жаром обдало старого... Чому? Немає пояснення... Тремтячими долонями торкнувся дошок – одна з них, через трухляву біля цвяха, по-

вільно посунулася вниз і застигла, мов завіса перед театральною дією... Застигли очі, застигло, завмерло дихання, отерпло відкрилися вуста для слів, яких не було ще у світі людей... На пожовкле, мов давня книга, обличчя діда Степана полилося ласкаве, тепле сонячне світло... А там, унизу... Там, на всіяному пелюстками з квітучої груші подвір'ї, на маленькому триколісному велосипеднику катався хлопчик... Колеса, а чи педалі, верескливо попискували... Було тій дитині не більше п'яти роцків, а слідком, грайливо підстрибуючи й перекидаючись, біг... кіт! Той самий білий кіт...

На мить Степан замружився... Зараз зима... І... грушу спіяляли вже давно... Це ж... я? На посохлих, вицвілих сторінках пам'яті почали оживати давні, лагідні ранки дитинства, коли ти просинався в домі раніше за всіх, а цей великий привабливий світ уже чекав тебе на ганку з оберемком пелюсток груші, меткими ластівками, росяною прохолодою споришу й забутим учора біля куців смородини велосипедком... Степан знову розплющив очі – хлопчик гладив білого kota... Воно ж так і було – тисячі холодних зим тому до них прибудився на кілька днів білий, гарний і такий великий кіт... Мама вже хотіла лишити його, але той раптом кудись зник... Хлопчик на подвір'ї сміявся... Хлопчик... Так дивно і так щемко побачити себе малого через свинцеву завісу часу, через усі печалі й помилки свого дорослого життя... Побачити себе ще не втомленим від коловоротів світу, вільним від зневіри й драгівливих турбот.

Степана вже не цікавило, як це видіння опинилося в нього на горищі: чи то здоровий глузд покинув, чи сам час переплутав свій циферблат з очима білого kota – не важливо. Важливе інше – те, як у твоїй душі стало тепло, як тане важка крига років і печалей, а лагідний, теплий вітер дитинства вимітає з душі сміття присохлої до серця злості й бундючності... І все те повільно опадає кудись униз білими-білими пелюстками... Війнуло щемливим запахом квітучої груші, свіжістю нового травневого дня, далекими, небаченими горизонтами майбуття... Дід Степан плакав... Може, хвилину, може, дві... Аж поки щось пухнасте не торкнулося його руки... Маркіз довірливо підставляв свої замшеві вушка під важку долоню хазяїна, чекаючи ласки. Літо зникло. Не чути було попискування незмазаної педальки велика, а відсунута дошка на запиленому недобудованому вході на горище завмерла на останньому цвяхові, мов зламана діафрагма старого фотоапарата.

ЗАПАХ ГЛИНИ

– А ти, хлопче, бачу... не з нашого села... – скрипучий голос виштовхав Бориса із затишного обійстя його творчих ідей...

На облупленій, витертій лавці з якогось невідомого дерева сидів худий, мов будяк, дідуган.

Чоловік обережно зачинив двері магазинчика й відповів:

– Так... я в гостях тут... у вас.

– А в кого це? – не вгавав старий.

– Та... ні в кого... – Борис поклав продукти в кор-